

เครื่องจักสานย่านลิเภา

เครื่องจักสานย่านลิเภา เป็นงานฝีมือชั้นเยี่ยมของชาวภาคใต้ โดยเฉพาะที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ถือเป็นแหล่งที่มีชื่อเสียงในงานหัตถกรรมชนิดนี้มากที่สุด มีกำเนิดจากการจักสานย่านลิเภาเป็นข้าวของเครื่องใช้พื้นบ้าน ที่มีเอกลักษณ์สืบทอดจากบรรพบุรุษหลายร้อยปี จนกระทั่งเป็นที่รู้จักของคนเมืองหลวง เมื่อเจ้านายจากหัวเมืองได้นำขึ้นถวายในราชสำนักและเผยแพร่ในหมู่เจ้านายมาตั้งแต่สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ จนถึง พ.ศ. ๒๕๑๓ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง มีพระราชดำริให้สอนการสานย่านลิเภาในโครงการศิลปาชีพ มีการพัฒนารูปแบบได้อย่างสวยงามประณีต เป็นที่นิยมอย่างกว้างขวาง ทั้งระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และทั่วประเทศ นอกจากนี้ งานจักสานย่านลิเภา แสดงให้เห็นถึงฝีมืออันประณีต ความอดุสสาหะของช่างผู้ผลิต ซึ่งสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ผู้ครอบครอง หรือผู้เป็นเจ้าของอีกด้วย

เครื่องจักสานย่านลิเภา เป็นศิลปหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงของภาคใต้ ทำมาจากย่านลิเภาซึ่งเป็นพืชในตระกูลเฟิร์น หรือเถาวัลย์ชนิดหนึ่ง ภาษาไทยถิ่นใต้เรียกเถาวัลย์ว่า “ย่าน” ซึ่งมีคุณสมบัติที่ดีคือ ลำต้นเหนียว เหมาะกับนำมาจักสานเป็นภาชนะเครื่องใช้ต่างๆ แหล่งผลิตสำคัญได้แก่ที่บ้านหม่น ตำบลท่าเรือ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ได้พัฒนาเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงทั้งในระดับประเทศและต่างประเทศ สร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น

กระบวนการผลิตเครื่องจักสานย่านลิเภา เริ่มจากการนำย่านลิเภามาจักผิวเป็นเส้นๆ แล้วชักรีดให้เส้นเรียบ เสมอกัน จากนั้นนำมาสานขัดกับตัวโครงที่ทำจากหวาย และไม้ไผ่ให้เป็นภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น กระเชอ เขียนหมาก กล่องใส่ยาเส้น พาน ปิ่นชา ชันดอกไม้รูปเทียน กรรณก กระเป่าถือ เป็นต้น งานจักสานย่านลิเภา นอกจากจะงดงามด้วยลวดลายของการจักสานแล้ว ยังงดงามด้วยสีผิวธรรมชาติของย่านลิเภาและสีผิวของดอกเสี้ยนยืนที่ทำจากไม้ไผ่ หรือไม้ลิงโร ทำให้เกิดสีสลับกันงดงาม บางครั้งยังเสริมส่วนประกอบด้วยเครื่องถมเงินและถมทอง เพื่อเพิ่มมูลค่าความงาม และคุณค่าของเครื่องจักสานย่านลิเภาให้สูงขึ้น